

Miedzynarodowej naukowi-praktycznej konferencji. Filologiczne nauki.: Przemysl. Nauka I studia. – Volume 23. – С.18–19.

4. <http://alexburtonjournal.blogspot.com/2007/11/documentary-form.html>
5. <http://www.everydaylanguagelearner.com/2012/01/30/language-learning-tip-use-music-learn-foreign-language/>

SUMMARY

The article is devoted to the search of new and effective methods of English teaching while songs in English listening. The author observes some practical peculiarities of songs using while English teaching.

Key words: *modern technologies, English teaching, song.*

УДК 378.22:811.161.2(07)

Любов Сологуб
(Полтава)

ДО ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ-СЛОВЕСНИКІВ

У статті розглядається один із пріоритетних напрямів лінгводидактики вищої школи – формування професійної комунікативної компетенції студентів-філологів. В основі цього явища фігурують певні операції – мовленнєві вміння. Їх розвиток і динаміка залежать від правильної побудови системи комунікативних вправ та завдань, спрямованої на оволодіння навичками оформлення мовленнєвих висловлювань, навичками використання мовних засобів, навичками синтезування. Формування вмінь і навичок пропонуємо на прикладі аналізу творів про І.П. Котляревського.

Ключові слова: *професійна комунікативна компетенція, мовленнєві вміння, навчальний текст, комунікативна одиниця мовлення, лінгвістичні джерела, комплексний аналіз тексту.*

Проблема формування професійної комунікативної компетенції студентів наразі є надзвичайно актуальною й вимагає детального вивчення та широкого впровадження в практику. Професійна компетенція – це певні знання, досвід особистості в межах професійної діяльності. Вона формується під час навчання, а також у процесі неперервної самоосвіти, на практиці відбувається постійний пошук нових знань, методів і прийомів навчання, апробація новітніх технологій, розвиток творчого потенціалу. Поняття професійної компетенції багатоаспектне, але якщо йдеться про професійну компетенцію в лінгводидактиці, то потрібно виходити з комунікативної компетенції, оскільки на сучасному етапі навчання мови основною метою є підготовка саме мовця, мовленнєвої особистості, комуніканта.

Комунікативна компетенція – лінгвістично, психологічно й методично організована система. У ній досягнута єдність «мови – мовлення» як засобу (мова) та способу її реалізації (мовлення). Комунікативна компетенція

індивідуальна й динамічна, вона належить до інтелектуальних здібностей індивіда. Сферою вияву цих здібностей є діяльнісний процес, необхідним чинником якого виступає мовленнєвий компонент [1, с. 43].

Термін «комунікативна компетенція» ввів М.М. Вятютнев. У зміст комунікативної компетенції входять взаємопов'язані, збалансовані розділи: «а) сфери комунікативної діяльності, теми та їхня інтелектуальна значущість для учнів; б) ситуації й сценарії комунікативних подій; в) соціальна та комунікативна ролі співбесідників у ситуаціях, програмах поведінки кожної ролі відповідно до комунікативних подій; г) мовленнєві дії; ґ) типи контекстів (дискурсів) і правила їх побудови; д) списки номінативних значень; е) списки мовних мінімумів» [2, с. 84]. Сучасна антропоцентрична лінгвістика розглядає комунікативну компетенцію як феноменальну категорію, яка відображає нормативне знання семантики мовних одиниць різних рівнів, оволодіває механізмами побудови будь-якого дискурсу, співвіднівши його з культурно-мовною ситуацією, яка включає параметри адресата, місця, часу й умов спілкування; здійснює свідоме й автоматичне перенесення мовних засобів із одного виду мовленнєвої діяльності в інший, із однієї ситуації в іншу [1, с. 48]. Оволодіння професійною комунікативною компетенцією майбутніми вчителями-словесниками відбувається шляхом розвитку професійно-комунікативних умінь, які поділяються на: 1) комунікативні вміння; 2) професійні комунікативні вміння [9, с. 40]. Формуванню саме професійних комунікативних умінь і надаємо перевагу.

Ми виходили з того, що кожна вправа, кожне завдання має бути комунікативно орієнтованим. Перед викладачем стоїть мета – сформувати навички продукування студентами тексту, зокрема навчального тексту, та закласти основи для витворення в мовному потенціалі дидактичного дискурсу – специфічної для професії вчителя картини світу. За допомогою комунікативно спрямованих вправ потрібно розвивати у майбутніх філологів «уміння та навички трьох основних типів (відповідно до функції, яку вони виконують у мовленні): навички оформлення мовленнєвих висловлювань, навички використання мовних засобів, навички синтезування» [3, с. 194].

Розвиткові професійної комунікативної компетенції сприяють вправи, які навчають способів поєднання окремих висловлювань у зв'язний текст. Наприклад: визначення логічної послідовності у тексті; уведення інформації у текст; визначення порядку слів та речень; визначення композиційних частин тощо. Найважливішим моментом під час побудови системи вправ є врахування професійної орієнтації студентів: аналіз текстів вправ та завдань шкільних підручників із мови; формування вмінь побудови правил; моделювання навчальних ситуацій тощо.

Варто зауважити, що у сучасних умовах розвиток комунікативної компетентності молоді, формування комунікативних умінь і навичок має починатися з вивчення лінгвістичної теорії, через спостереження й аналіз над функціонуванням мовних категорій у конкретних текстах до створення власних висловлювань із урахуванням усіх особливостей комунікативної ситуації [8, с. 15].

Відпрацювання особливостей формування професійних комунікативних компетенцій пропонуємо здійснювати при вивченні мовознавчих і методичних тем на основі системи вправ, укладеній на прикладах художніх та наукових текстів, присвячених славетному землякові І.П. Котляревському. Так, наприклад, для засвоєння орфографічних, пунктуаційних правил із курсу «Практикум з української мови» для першокурсників проводимо творчий диктант за поданим початком, беручи за основу текст Олеся Гончара «Безсмертний полтавець». Цей уривок можна використати і для аудіювання різних видів (глобального, критичного), схарактеризувати особливості кожного з них. При цьому не лише формуємо комунікативні вміння й навички, а й здійснюємо випереджальне навчання. Сприймання якнайтісніше пов'язане з механізмом слухової пам'яті, а дія цього процесу спонукає до дії механізм антиципації. М. Пентилюк стверджує, що «це може бути антиципація структурного боку мовлення і його змістового боку. Мовна особистість повинна передбачити зміст, структуру тексту за певними елементами, що притаманні текстам відповідних типів» [5, с. 287]. Зважаючи на це, можемо поставити таке запитання: «Послухайте заголовки тексту і скажіть, про кого і що саме, на вашу думку, йдеться в тексті «Безсмертний полтавець»?»

Оскільки в сучасній мовній освіті ми зорієнтовані на компетентістний підхід, то, на наш погляд, найкраще використовувати такий вид вправ, як комплексний аналіз тексту. Це вид мовленнєвих вправ, в основі яких лежить комунікативний принцип. Комплексний аналіз тексту розглядає реалії мови й мовлення в їхній єдності, дозволяє сформуванню комунікативну компетенцію, бо навчання такому аналізу забезпечує концентрацію комунікативних умінь, їхню реалізацію. Важливо, що при комплексному аналізі тексту інтегруються базові теоретичні знання з мови, літератури, історії, культури та іншими науками з практичним втіленням. При цьому відбувається переосмислення місця і ролі мовної теорії в процесі навчання, її систематизація, що і приводить до оволодіння комунікативними вміннями. Такий аналіз показує в тексті не тільки мовні зв'язки, мовні явища й закономірності, але й визначає можливість наділяти текст (разом із його автором) особистісно значимим змістом та оцінкою. Як зразок тексту для комплексного аналізу, використовуємо уривок із повісті «Грозвий ранок» І. Пільгука [7, с. 20].

На лабораторних заняттях зі стилістики викладач може запропонувати студентам вправи на переклад. Варто зауважити, що у цьому процесі особливу роль відіграє оперативна пам'ять, оскільки мовний переклад пов'язаний із специфічними мисленнєвими процесами переключення з однієї мовної бази на базу іншої мови. Такі вправи змушують молодь заглибитися в потаємну семантику слова на рівні його конотацій, розвивають «чуття мови», спрямовують студентів до самовдосконалення та внутрішнього прагнення до краси. Зокрема, на одному із занять зі стилістики доцільно запропонувати студентам перекласти уривок із повісті «Близнець» Т. Шевченка [12, с. 14].

У системі підготовки студента-філолога на заняттях із методики навчання рідної мови потрібно звернути його увагу на те, що на уроках учитель-словесник через навчальний текст найчастіше послуговується таким підтипом

описового мовлення як пояснення. Мета пояснення як типу мовлення полягає у тому, щоб розкрити зміст поняття, причини його існування, появи, установити причинно-наслідкові зв'язки.

Організація роботи з розвитку вмінь студентів-філологів створювати навчальний текст насамперед спирається на реалізацію принципу системності. Зазвичай майбутні словесники мають змогу постати в «образі вчителя» на заняттях із методики навчання української мови та під час педагогічних практик. Тому, на нашу думку, доцільно використовувати систему вправ на основі творів про І.П. Котляревського і на заняттях із методики навчання української мови у загальноосвітніх навчальних закладах. Зокрема, під час опрацювання теми «Вивчення нового матеріалу на уроках рідної мови» студентам можна запропонувати такі види завдань: поясніть учням 10 класу основні характеристики типів мовлення (розповіді, роздуму, опису), спираючись на цитати з художнього тексту І. Пільгука «Грозовий ранок»; напишіть конспект уроку вивчення нового матеріалу, використовуючи твори про І.П. Котляревського (Т. Шевченко «На вічну пам'ять Котляревському», І. Франко «Котляревський», М. Вороний «На свято відкриття пам'ятника Івану Котляревському» та ін.) на одну із запропонованих тем; розкрийте сутність, роль, значення і види міжпредметних зв'язків на уроках української мови за статтю Н. Лебідь «“Енеїда” І.П. Котляревського на уроках української мови (у контексті культурологічної змістової лінії в 9 класі)» [4, с. 38-41]; розробіть тематику дослідницьких проектів для учнів 10 класу за матеріалами наукових розвідок Л. Українець «Засоби милозвучності в поемі І.П. Котляревського “Енеїда”» [11, с. 111-116]; Т. Ніколашиної «Ядерні компоненти функціонально-семантичної категорії порівняння в поемі “Енеїда” Котляревського» [6, с. 229-238]; підготуйте текст лекції-візуалізації для учнів 10 класу гуманітарного профілю «Роль фразеологічних зворотів в поемі І.П. Котляревського “Енеїда”, покликаючись на наукове дослідження Сологуб Л., Корневої Л. «Фразеологізми “Енеїди” в перекладах різних авторів» [10, с. 87-89]; укладіть план проведення дискусії «Мовлення героїв п'єси І.П. Котляревського “Наталка Полтавка”».

Отже, створюючи базову систему вправ для формування професійної комунікативної компетенції студентів-філологів потрібно враховувати, що постійна увага викладача фахових дисциплін до такого типу вправлянь сприяє виробленню значущих комунікативних умінь майбутніх учителів-словесників.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бастрикова Е.М. Коммуникативная компетенция как лингво-дидактический феномен / Е.М. Бастрикова // Русская сопоставительная филология: Лингвокультурологический аспект / Казань: Казан. гос. ун-т, 2004. – 348 с.
2. Вятютнев М.Н. Традиции и новации в современной методике преподавания русского языка / М.Н. Вятютнев // Научные традиции и новые направления в преподавании русского языка и литературы: Докл. на VI конф. МАПРЯЛ. – М.: Рус. яз., 1986. – С. 78-90.
3. Ласкарева Е.Р. Обучение устному профессиональному общению / Е.Р. Ласкарева // Основы научной речи. – М.: Академия, 2003. – 272 с.

4. Лебідь Н. «Енеїда» І.П. Котляревського на уроках української мови (у контексті культурологічної змістової лінії в 9 класі) / Н. Лебідь // Іван Котляревський та українська культура XIX-XX століть: Збірник наукових статей. – Полтава: ПДПУ, 2005. – С. 38-41.
5. Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах / колектив авторів за ред. М.І. Пентиліук. – К.: Ленвіт, 2009. – 400 с.
6. Ніколашина Тетяна. Ядерні компоненти функціонально-семантичної категорії порівняння в поемі «Енеїда» І.П. Котляревського / Тетяна Ніколашина // Іван Котляревський та українська культура XIX-XX століть: Збірник наукових статей. – Полтава: ПНПУ, 2011. – С. 229-238.
7. Пільгук І. Грозвий ранок. Повість / І. Пільчук. – К., 1968. – 238 с.
8. Симоненко Т. Професійна комунікативна компетенція вчителя-словесника: сутність, структура, критерії поняття / Тетяна Симоненко // Рідна школа. – 2004. – № 9. – С. 12-16.
9. Симоненко Тетяна. Базова система вправ у роботі над розвитком професійно-комунікативних умінь студентів-філологів / Тетяна Симоненко // Українська мова і література в школі. – 2005. – № 5. – С. 40-43.
10. Сологуб Л., Корнева Л. Фразеологізми «Енеїди» в перекладах різних авторів / Л. Сологуб, Л. Корнева // Іван Котляревський та українська культура XIX-XX століть: Збірник наукових статей. – Полтава: ПДПУ, 2005. – С. 87-89.
11. Українець Л. Засоби милозвучності в поемі І.П. Котляревського «Енеїда» / Л. Українець // Іван Котляревський та українська культура XIX-XX століть: Збірник наукових статей. – Полтава: ПДПУ, 2005. – С. 111-116.
12. Шевченко Т.Г. Повести / Т. Шевченко. – К.: Дніпро, 1985. – 300 с.

SUMMARY

The article deals with one of the top-priority directions of lingvodidactics of high school – professional communicative competence of philologist student formation. In the basis of this phenomenon some procedures – speaking skills – are observed. Their development and dynamics depends on right of the system of exercises and assignments, which is destined for an acquirement with skills of forming speech patterns, skills of using language means. Forming of previously mentionee skills is supposed to observe at the example of the analysis of texts by Kotlyarevskiy.

Key words: *professional communicative competence, speaking skills, teaching text, a unit of communicative speaking, linguistic origins, complex analysis of the text.*